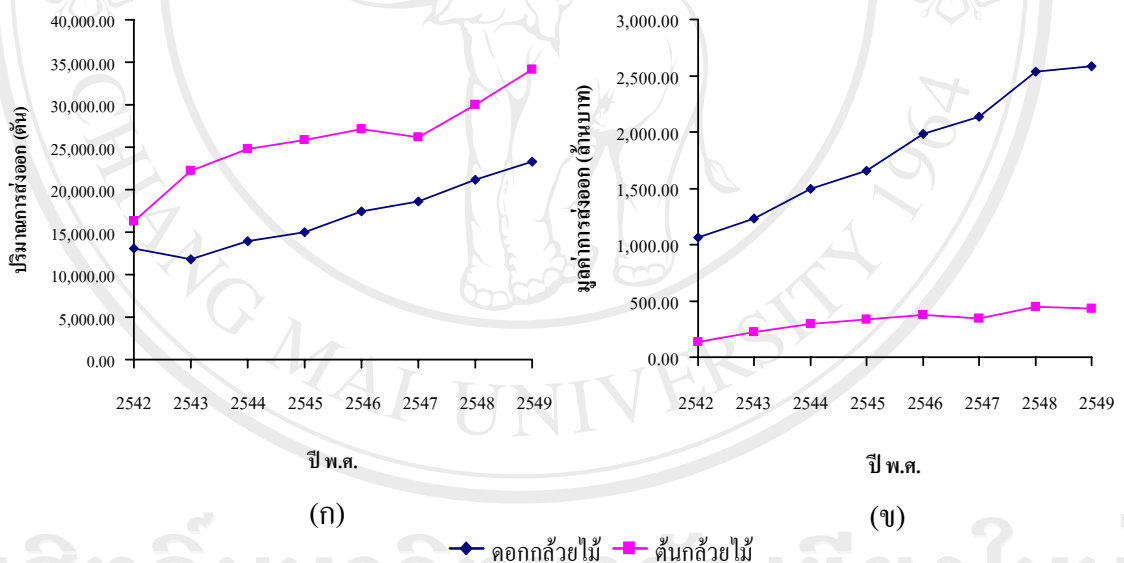

บทที่ 1

บทนำ

ประเทศไทยเป็นผู้ผลิตกล้วยไม้ส่งออกที่สำคัญของโลก เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตกล้วยไม้ได้หลากหลายสกุลซึ่งมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ประเทศไทยส่งออกกล้วยไม้ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2508 โดยมีปริมาณการผลิตและส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (วรรณภา, 2550) ทั้งกล้วยไม้ตัดดอกและกล้วยไม้กระถาง (ภาพที่ 1 (ก)) และมีมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ภาพที่ 1 (ข)) ถึงแม้ว่าปี พ.ศ. 2549 มูลค่าการส่งออกไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก เป็นผลกระทบเนื่องมาจากค่าเงินบาทที่แข็งค่าขึ้น แต่ปริมาณการส่งออกยังสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 1 ปริมาณการส่งออกดอกและต้นกล้วยไม้ระหว่างปี พ.ศ. 2542-2549 (ก)

และมูลค่าการส่งออกดอกและต้นกล้วยไม้ระหว่างปี พ.ศ. 2542-2549 (ข)

(ที่มา: ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2550)

การส่งออกกล้วยไม้ของประเทศไทยคิดเป็นร้อยละ 85 ของการส่งออกไม้ดอกไม้ประดับทั้งหมด มูลค่าการส่งออกกล้วยไม้ประมาณ 2,500 ล้านบาท และต้นกล้วยไม้ประมาณ 700 ล้านบาท โดยตลาดส่งออกที่สำคัญได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา (ครรชิต, 2547)

พื้นที่ปลูกกล้วยไม้ของประเทศไทยทั้งประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2530 จนถึงปัจจุบันค่อนข้างคงที่ โดยมีพื้นที่ปลูกเลี้ยงประมาณ 17,500 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ นครปฐม สมุทรสาคร ราชบุรี ปทุมธานี และพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากสภาพภูมิอากาศเหมาะกับการเจริญเติบโตของกล้วยไม้โดยเฉพาะกล้วยไม้สกุลหวายที่ปลูกเพื่อตัดดอก นอกจากนี้ยังใกล้แหล่งน้ำ ตลาด และมีการคมนาคมขนส่งที่สะดวก และปัจจุบันพื้นที่ปลูกกล้วยไม้มีแนวโน้มที่จะขยายพื้นที่จาก กรุงเทพฯ ไปจังหวัดใกล้เคียงมากขึ้น เช่น นครราชสีมา นครนายก เนื่องจาก ที่ดินมีราคาสูงและมีปัญหามลภาวะของน้ำและอากาศ ซึ่งมีผลต่อการเจริญเติบโตและคุณภาพของกล้วยไม้ (ครรชิต, 2547)

ปัจจุบันประเทศไทยมีการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้เพื่อลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลง เพิ่มปริมาณและคุณภาพให้สูงขึ้น มีการปรับปรุงและพัฒนาพันธุ์ใหม่ๆ ที่เป็นสายพันธุ์การค้า ให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาและการผลิตกล้วยไม้ไทยและกล้วยไม้ไทยลูกผสม แต่ข้อเสียของกล้วยไม้ไทย โดยส่วนใหญ่คือออกดอกปีละครั้ง ดังนั้นจึงทำให้จำหน่ายได้ดีเฉพาะแค่ในช่วงที่มีการออกดอก (ครรชิต, 2547) การใช้ประโยชน์จากกล้วยไม้ไม่ได้มีเพียงแค่การปลูกเลี้ยงไว้เพื่อความสวยงามของดอกและต้นเพียงเท่านั้น แต่กลิ่นหอมจากดอกของกล้วยไม้หลายชนิดยังสามารถนำมาสกัด น้ำมันหอมระเหยที่มีกลิ่นหอมเพื่อนำไปผลิตและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางต่างๆ มากมาย ช่วยเพิ่มมูลค่าของกล้วยไม้ให้มากขึ้น (เนติ, 2549) ดังนั้นกล้วยไม้ดอกหอมจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่น่าจะมีการพัฒนาและใช้ประโยชน์มากขึ้น โดยเฉพาะชนิดพันธุ์ที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในประเทศไทย อาทิเช่น กล้วยไม้ช้างกระ ช้างแดง และช้างเผือก ตลอดจนชนิดและสกุลใกล้เคียง เป็นต้น

กล้วยไม้ช้างกระ (*Rhynchostylis gigantea* (Lindl.) Ridl.) เป็นกล้วยไม้พื้นถิ่นของประเทศไทย ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะชนิด มีความสวยงามของช่อดอกที่มีความหลากหลายในด้านลวดลายบนกลีบดอก และมีกลิ่นหอม (ณัฐา, 2545) ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของกล้วยไม้ชนิดนี้ จึงเป็นที่ต้องการของตลาดและมีแนวโน้มที่ปริมาณความต้องการเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ กล้วยไม้ช้างกระเริ่มออกดอกและบานดอกในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี (ณัฐา, 2545) และออกดอกเพียงปีละครั้งเท่านั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงได้มุ่งเน้นไปที่เทคนิคการชักนำให้กล้วยไม้ช้างกระออกดอกนอกฤดู เพื่อช่วยเพิ่มช่วงการบานดอก ซึ่งอาจช่วยเพิ่มมูลค่าการส่งออกได้ การจัดการโดยใช้ฮอร์โมนมีส่วนร่วมกับการให้สภาพวันสั้นเป็นวิธีการที่ต้องการการลงทุนสูงอาจไม่เหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติจริงของเกษตรกรผู้ปลูกเลี้ยงโดยทั่วไป จึงควรหาวิธีการที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติจริง ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงมีแนวคิดในการศึกษาผลของสภาพความยาววันร่วมกับกรดจิบเบอเรลลิก (Gibberellic acid; GA₃) มาประยุกต์ใช้เพื่อทดแทนความต้องการอุณหภูมิต่ำในการชักนำให้กล้วยไม้ช้างกระออกดอกนอกฤดู